

ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

*Αμμόχωστος,
Κερύνεια, Λευκωσία...
Πληγές του
Ελληνισμού που ακόμη
αιμορραγούν...*

Γη του άγριου καιρού

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΒΙΒΛΙΟ 2

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Γη του άγριου καιρού**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: **Θοδωρής Παπαθεοδώρου**
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: **Γιώργος Τσίρης**
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: **Θάνος Κακολύρης**
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: **Σπυριδούλα Βονίτση**

© **Θοδωρής Παπαθεοδώρου, 2024**
© **Φωτογραφιών εξωφύλλου: Mohamad Itani/Trevillion Images, Vadzim Mashkou/ Shutterstock, Tatohra/Shutterstock, Only background/Shutterstock, Goji/Shutterstock**
© **ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2024**

Πρώτη έκδοση: **Νοέμβριος 2024**

ISBN 978-618-01-5907-3

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 Since 1979

Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800	Tel.: 2102804800

e-mail: info@psychogios.gr
psychogios.gr

ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γη του άγριου καιρού

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ενηλίκων

- Το αστρολούλουδο του Βοσπόρου* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2004)
Οι εφτά ουρανοί της ευτυχίας (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2006)
Μάγισσες φέρτε βότανα (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2006)
Με λένε Μαίρη κι είμαι καλά... (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2007)
Σαν ταξιδιάρικα πουλιά (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2008)
Πιο πέρα κι απ' τα σύννεφα (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2008)
Οι κόρες της λησμονιάς (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2009)
Οι μάνες της άδειας αγκαλιάς (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010)
Έρως 13 (Συλλογικό, Διηγήματα, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Τα δάκρυα των αγγέλων (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Οι καιροί της μνήμης (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Το τέλος του μικρού μας τσίρκου (Αθήνα, 2011)
Καβαφικοί φόνοι (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012)
Ζωές του φθινοπώρου (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014)
Ζωές του ανέμου (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2015)
Γυναίκες της μικρής Πατρίδας (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2018)
Λιανοκέρια της μικρής Πατρίδας (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2018)
Συναξάρια της μικρής Πατρίδας (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2019)
Άγιο Αίμα (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2021)
Άγιες Ψυχές (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2021)
Άγια Λευτεριά (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2021)
Μικρασία. Το τραγούδι του αποχωρισμού (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2022)
Νήσος Θέρος (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2023)
Γη της πικραμένης Παναγιάς (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2024)

Για παιδιά

- Τα κουλουβάχατα της Ιστορίας 1: Η χαμένη σφραγίδα του αυτοκράτορα Ιουστινιανού* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2007)
Τα κουλουβάχατα της Ιστορίας 2: Ποιος έκλεψε τον Χρυσό Αιώνα απ' τον Περικλή; (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2016)
Ο μικρούλης Αϊ-Βασίλης τα έβλεπε όλα άσπρα...
(Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005)
Ο μικρούλης Αϊ-Βασίλης έχασε την Άλφα-Βήτα...
(Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005)

Με το ψευδώνυμο ΘΑΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Σφαγείο Σαλονίκης (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)

Μαύρη αυγή (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2013)

Yunankarasi (Συλλογικό, Διηγήματα, İstos Yayınları, 2019)

Σε όσους έπεσαν...
Μάρτυρες και ήρωες
του κυπριακού Ελληνισμού.

*Δε δέχομαι, όχι, τη θυσία για το θάνατο.
Τη δέχομαι μονάχα για τη ζωή –
για μια ζωή, που πια
δε θα απαιτεί καμιά θυσία.
Είμαι έτοιμος.*

[...]

*«Λάβετε, φάγετε, τούτο εστί το σώμα μου
και το αίμα μου» – το σώμα και το αίμα
του Γρηγόρη Αυξεντίου,
ενός φτωχόπαιδου, 29 χρονώ,
απ' το χωριό Λύση,
οδηγού ταξί το επάγγελμα,
πούμαθε στη Μεγάλη Σχολή του Αγώνα
τόσα μόνο γράμματα,
όσα να φτιάχνουν τη λέξη
«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» [...]*

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ, «Αποχαιρετισμός»

ΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΟΙ

Αμμόχωστος

Οικογένεια Νεοφύτου

Σάββας Νεοφύτου

Μαρίτσα Φωκά, η γυναίκα του

Κωστής Νεοφύτου, γιος τους

Γιαννάκης Νεοφύτου, γιος τους

Θανασάκης Νεοφύτου, γιος τους

Κωνσταντής Νεοφύτου, ο πατέρας του

Λαμπρινή Νεοφύτου, η μητέρα του

Γιάννης Νεοφύτου, ο μεγάλος του αδερφός

Μάριος Παντελίδης, φίλος του Σάββα και συνεταίρος του

Αγία Τριάδα - Γιαλούσα

Επαρχία Αμμοχώστου

Οικογένεια Φωκά

Νάσος Φωκάς

Πελαγία Φωκά, η γυναίκα του

Μαρίτσα Φωκά, κόρη τους

Ευγενία Φωκά, κόρη τους

Λευκωσία

Οικογένεια Αγγέλου

Ανδρέας Αγγέλου

Ελένη Σταυρίδη, γυναίκα του

Ελευθερία Αγγέλου, κόρη τους

Ευαγόρας Αγγέλου, γιος τους

Γιωργάκης Αγγέλου, γιος τους

Παπα-Λευτέρης Αγγέλου, ο πατέρας του

Πρεσβυτέρα Δέσποινα, η μητέρα του

Άγιος Δομέτιος Λευκωσίας

Ντίνα Χατζηδημητρίου

Μάγδα Χατζηδημητρίου, η μητέρα της

Γερόλακκος Λευκωσίας

Οικογένεια Παυλάτση

Νίκος Παυλάτσης

Χρυσταλλίτσα Λοϊζίδου, πρώτη του σύζυγος

Χαρά Γκαϊντατζή, δεύτερη σύζυγος

Φιλιώ Παυλάτση, κόρη του Νίκου και της Χαράς

Πάμπος (Χαράλαμπος) Παυλάτσης, ο πατέρας του

Τασούλα Παυλάτση, η μητέρα του

Ανδρούλα Παυλάτση, αδερφή του

Κοντεμένος Λευκωσίας

Χρυσταλλίτσα Λοϊζίδου, πρώτη σύζυγος του Νίκου

Μιχαλάκης Λοϊζίδης, αδερφός της

Άγιος Δομέτιος Λευκωσίας

Ντίνα Χατζηδημητρίου

Μάγδα Χατζηδημητρίου, η μητέρα της

Σκυλλούρα Λευκωσίας

Ιορδάνης Γκαϊντατζή

Τριανταφυλλιά Γκαϊντατζή, γυναίκα του

Χαρά Γκαϊντατζή, δεύτερη σύζυγος Νίκου

Χαρίκλεια Γκαϊντατζή, μητέρα του Ιορδάνη και γιαγιά της Χαράς

ΕΛΛΑΔΙΤΕΣ

Αθήνα

Οικογένεια Σταυρίδη

Γιώργος Σταυρίδης

Καίτη Σταυρίδη, η γυναίκα του

Ελένη Σταυρίδη, κόρη τους

Μάρκος Σταυρίδης, γιος τους

ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ

Αμμόχωστος

Οικογένεια Οζκούρτ

Μετίν Οζκούρτ

Φατμέ Οζκούρτ, η γυναίκα του

Φουάτ Οζκούρτ, γιος του

Ισμαήλ Οζκούρτ, γιος του

Γκιουλ Οζκούρτ, κόρη του

Αχμέτ Οζκούρτ, αδερφός του

Ναζίμ Μεχμετζή

Λευκωσία

Οικογένεια Ντεμιρτάς

Γκαλίπ Ντεμιρτάς

Αϊσέ Ντεμιρτάς, η γυναίκα του

Μουράτ Ντεμιρτάς, γιος του

Εκρέμ Ντεμιρτάς, γιος του

Λεϊλά Ντεμιρτάς, κόρη του

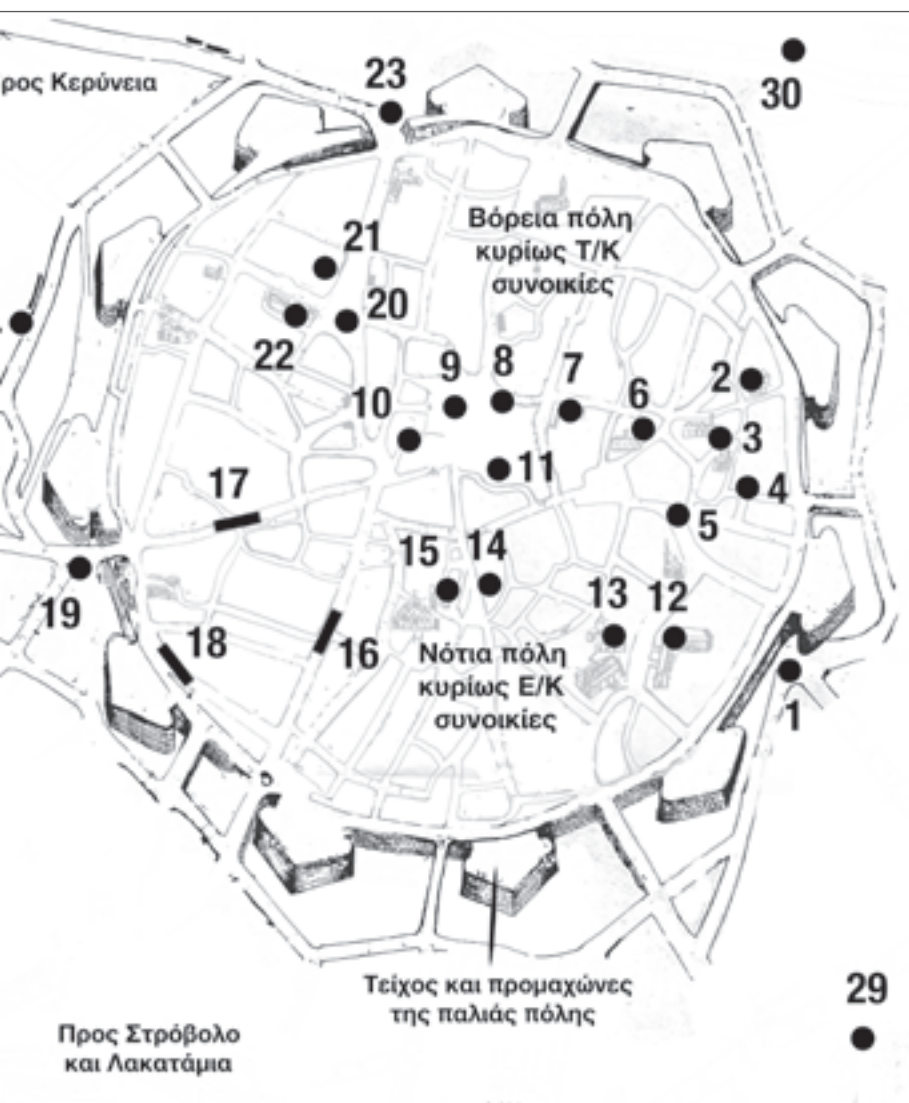
ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Ε/Κ:	Ελληνοκύπριοι
Τ/Κ:	Τουρκοκύπριοι
ΕΟΚΑ:	Εθνική Οργάνωσις Κυπρίων Αγωνιστών
ΑΝΕ:	Άλκιμος Νεολαία ΕΟΚΑ
ΟΧΕΝ:	Ορθόδοξος Χριστιανική Ένωσις Νέων
ΠΕΟΝ:	Παγκύπρια Εθνική Οργάνωση Νεολαίας
ΑΟΝ:	Ανορθωτική Οργάνωση Νεολαίας
ΑΚΕΛ:	Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού
ΠΣΕ:	Παγκύπρια Συντεχνιακή Επιτροπή
ΣΕΚ:	Συνομοσπονδία Εργατών Κύπρου
ΕΛΔΥΚ:	Ελληνική Δύναμις Κύπρου
ΤΟΥΡΔΥΚ:	Τουρκική Δύναμις Κύπρου
ΑΣΔΑΚ:	Ανωτέρα Στρατιωτική Διοίκηση Κύπρου
ΕΦ:	Εθνική Φρουρά
ΓΕΕΦ:	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς
ΤΜΤ:	Τουρκική Οργάνωση Αντίστασης (Türk Mukavemet Teşkilatı)
VOLKAN:	Παραστρατιωτική τουρκική οργάνωση

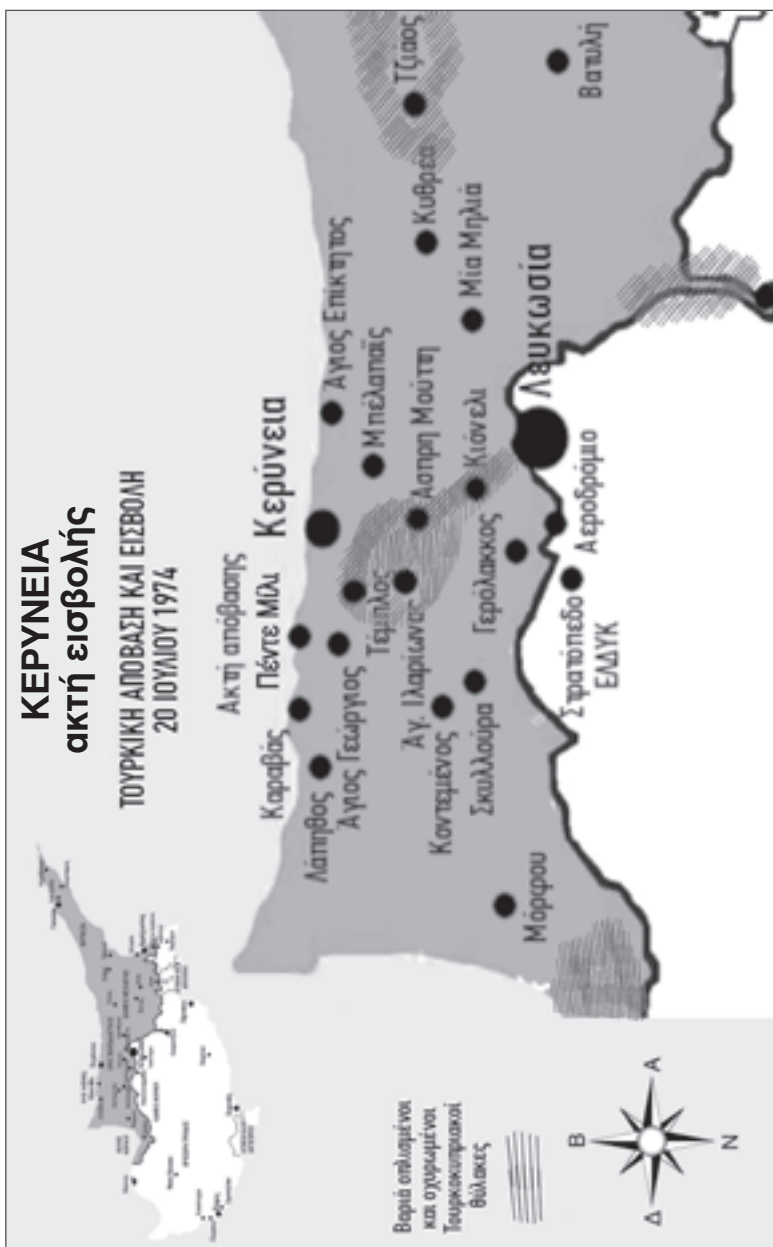
ΛΕΥΚΩΣΙΑ (1954-1974)

1. Πύλη Αμμοχώστου
2. Σχολεία Αγίου Κασσιανού
3. Ναός Αγίου Κασσιανού
4. Χρυσалиνώτισσα
5. Τακτακαλάς
6. Ναός Αγίου Ιακώβου
7. Τουρκικό Λύκειο
8. Τέμενος Σελιμιέ
9. Παζάρι
10. Μπουγιούκ Χαν
11. Κεντρική Αγορά (Οδός Ερμού)
12. Παγκύπριο Γυμνάσιο
13. Αρχιεπισκοπή
14. Σχολεία Φανερωμένης
15. Ναός Φανερωμένης
16. Οδός Λήδρας
17. Οδός Πάφου
18. Οδός Ρηγαίνης
19. Πύλη Πάφου
20. Πλατεία Σεραγιού
21. Αστυνομία
22. Δικαστήρια
23. Πύλη Κερύνειας
24. Ξενοδοχείο «Λήδρα Πάλας»
25. Αγγλ. Στρατ. Wolseley
26. Κεντρικές φυλακές
27. Νοσοκομείο
28. Αγγλικό Κυβερνείο, Προεδρικό Μέγαρο
29. Ξενοδοχειακή Σχολή
30. Ομορφίτα (Κιουτσούκ Καϊμακλί)
31. Κιόνελλι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ανάσες

Σάββας

Στην Αμμόχωστο, στο νοσοκομείο. Ζω. Ανασαίνω. Με πό-
νους αφόρητους στο πόδι μου, μα ανασαίνω. Αυτό έχει ση-
μασία. Είχε διαλυθεί όλος ο μηρός μου, ώρες πάσχιζαν οι για-
τροί να τον σιάξουν, και πάλι δεν ήταν σίγουροι. Αίμα είχα χά-
σει μπόλικο, μα ευτυχώς δεν είχε χτυπηθεί η μηριαία αρτηρία,
έτσι μου είπαν, ειδάλλως δε θα προλάβαινα ούτε μέχρι την
πόρτα του νοσοκομείου να φτάσω εκείνο το τρομερό βράδυ.
Ναι. Ζω. Ανασαίνω. Κι αυτό μονάχα έχει σημασία.

Τρία μερόνυχτα παραληρούσα. Τρία μερόνυχτα ζούσα ξα-
νά και ξανά τον ίδιο εφιάλτη. Κάθε φορά που έκλεινα τα μά-
τια μου, ίσως κι όταν ανοιχτά τα είχα, πάντα εκεί βρισκόμουν,
στον συνοικισμό των Πολυκατοικιών, στον τόπο της τραγω-
δίας και της οδύνης. Μπροσ μου τους έβλεπα. Τους άντρες με
τις μάσκες και τα όπλα. Τον πατέρα μου, τον Κωνσταντή. Τον
αδερφό μου, τον Γιάννη. Ορθούς. Κι ύστερα σωριασμένους.
Κάθε φορά. Ακόμη και μετά το χειρουργείο*.

Με είχαν κουβαλήσει οι ποδοσφαιριστές και οι άνθρωποι
του Προμηθέα απ' τη συνοικία των Πολυκατοικιών. Είχαν φέ-
ρει αυτοκίνητο, με ξάπλωσαν στην πίσω θέση και μ' έτρεξαν

* Όσα γεγονότα είχαν προηγηθεί ιστορούνται στο πρώτο μυθιστόρη-
μα της κυπριακής διλογίας, *Γη της πικραμένης Παναγιάς*.

στο νοσοκομείο της Αμμοχώστου. Πολλά δε θυμόμουν, είχα χαμένες τις αισθήσεις μου. Μόνο να ρωτάω ήθελα. Ξανά και ξανά το ίδιο πράγμα να ρωτάω. Αν ζούνε ή χαθήκαν. Κανείς δε μου αποκρινόταν.

Πριν με παραδώσουν αιμόφυρτο στους νοσοκόμους, πρόλαβα να τους γυρέψω να τρέξουν στο σπίτι μου, το γνώριζαν απ' τον Γιάννη που σύχναζε στη γειτονιά τους από μικρό παιδί. Τους ζήτησα να βρουν τη μάνα μου, τη Λαμπρινή, να την πάρουν μαζί τους, να τη φυλάξουν, να την προστατέψουν. Ν' απλώσουν το χέρι τους και στήριγμα να της δώσουν, μην πέσει κι αυτή, μη λυγίσει απ' τον πόνο και χαθεί.

Όταν κάπως συνήρθα, μέρες μετά, την είδα από πάνω μου να στέκει, φύλακός μου και σκέπη μου. Άνοιξα το στόμα μου να ρωτήσω, δε χρειάστηκε, τα ρούχα που φορούσε δεν ήταν μαύρα, κανονικά ντυμένη ήταν, με βυσσινιά μπλούζα και γκριζωπή φούστα. Ησύχασα, ηρέμησα. Τα βλέφαρά μου σφάλισαν πάλι, μπουκωμένο στα ηρεμιστικά και τα παυσίπονα με είχαν μέρες μετά το χειρουργείο.

Μα όσο αυτές οι μέρες διάβαιναν, άρχισε πάλι να μου ροκανίζει τον νου το σαράκι της αμφιβολίας. Γιατί με είχαν μονάχο μου μες στον θάλαμο; Στο πλάι μου κι άλλο κρεβάτι υπήρχε, γιατί μονάχος το λοιπόν; Γιατί δεν έφερναν τον πατέρα μου ή τον αδερφό μου, μαζί να είμαστε, οι ώρες πιο εύκολα να περνούν;

«Πώς είναι ο μπαμπάς κι ο αδερφός μου; Χτύπησαν πολύ;» ρώτησα ένα πρωί τη μάνα, που στεκόταν δίπλα μου.

Πήγε κάτι να πει, το κατωχείλι της άρχισε ανεξέλεγκτα να τρεμουλιάζει, έσφιξε τα μάτια της, κατάφερε να μιλήσει μετά από λίγο.

«Ναι, χτύπησαν», είπε μονάχα.

«Και γιατί δε μας έχουν όλους μαζί;»

«Χτύπησαν αλλού, είναι αλλού...» μου απάντησε με τα χί-

για ζόρια. «Αλλά μη μιλάς πολύ, ξεκουράσου, έτσι είπαν οι γιατροί...»

Δε μίλησα πολύ, ίσως άλλα χειρουργεία να έκαναν και σε άλλες κλινικές να τους είχαν.

Σημασία έχει πως ζουν, όχι πως δεν είναι εδώ, μαζί μου, σκέφτηκα, κι έκλεισα τα μάτια μου ησυχασμένος.

Όσο οι μέρες περνούν όμως, όλο και πιο καθαρά έρχονται εικόνες στη μνήμη μου, τα ηρεμιστικά και τα παυσίπονα έχουν αραιώσει, δεν είναι εικόνες της θολούρας και της φανταξιάς. Τον πατέρα καταγής, τον αδερφό μου λίγο πιο κει πεσμένο, τον είχε βρει σφαίρα, σίγουρα τον είχε βρει, μα τον άκουγα όσο έτρεχα, ανάμεσα στις πιστολιές και τα ντουφεκίσματα άκουγα τις φωνές του πόνου και τους βόγκους του.

Πολλοί δεν έχουν έρθει να με δουν όλες αυτές τις μέρες και τις βδομάδες που βρίσκομαι στον θάλαμο, μόνο οι άνθρωποι απ' τη συνοικία των Πολυκατοικιών δυο-τρεις φορές, να μάθουν αν είμαι καλά, να ρωτήσουν μήπως χρειάζομαι κάτι. Είναι οι μόνοι που νοιάζονται, όλοι οι άλλοι άφαντοι. Δεν τους παρεξηγώ. Ξέρω πόσο δύσκολο είναι. Ξέρω πως κάποιοι μας καταριούνται, κάποιοι μας περιφρονούν, οι περισσότεροι απλώς φοβούνται μη θεωρηθούν συνεργοί. Δε με πολυνοιάζει, δε με φοβίζει η μοναξιά, πάντα φίλη μου ήταν, έτσι είμαι καμωμένος.

Τον μόνο άνθρωπο που λαχταρώ τον έχω πάντα δίπλα μου. Από την πρώτη μέρα, από το πρώτο βράδυ, η Μαρίτσα είναι εδώ, μαζί μου, στον θάλαμο, στην καρέκλα, στο κρεβάτι του νοσοκομείου. Λέμε ιστορίες, λέμε μαντάτα, λέμε αστεία, καλαμπουρίζουμε, γελάμε. Δεν είναι απότοκο της πληγής και των φαρμάκων, πάντα έτσι ένιωθα, από τη μέρα που είχε φύγει να γυρίσει στην Αγία Τριάδα, στο χωριό της, από τότε συνεχώς την κουβαλάω μέσα μου, φωλιασμένη στην ψυχή μου, συντροφιά μου παντού την έχω κι ας μην το ξέρει ούτε η ίδια.

Γιατροί και νοσοκόμες μπαίνουν και βγαίνουν στον θάλαμο, τις πρώτες μέρες διαρκώς, τώρα πια αραιώσαν οι επισκέψεις τους. Παρεκτός απ' αυτούς, η μάνα από πάνω μου, να με χαϊδεύει, να μου μιλά, να με συντρέχει. Συνέχεια. Κάθε μέρα. Όποτε κι αν ανοίξω τα μάτια μου. Αυτό με βάζει σε σκέψεις κι απορίες.

«Γιατί κάθεσαι συνέχεια εδώ στον θάλαμο, δίπλα μου;»

«Και πού να κάθομαι; Στον καφενέ;»

«Θέλω να πω...»

«Είσαι λαβωμένος και χειρουργημένος, χρειάζεσαι βοήθεια».

«Οι άλλοι δε χρειάζονται; Αυτό ρωτάω».

«Ποιοι άλλοι;» είναι η σειρά της ν' απορήσει σκυθρωπιασμένη.

«Ο μπαμπάς· ο Γιάννης».

Τότε αλλάζει όψη απότομα, άγαρμπα. Πασχίζει να χαμογελάσει μ' ένα χαμόγελο στραβό, λίγο αστείο, λίγο θλιμμένο.

«Εσύ έχεις γερό χτύπημα στο πόδι, δεν μπορείς να σηκωθείς».

«Οι άλλοι μπορούν;»

Η αμηχανία της διακρίνεται καθαρά, σχεδόν τόσο καθαρά όσο η θλίψη της. Ανοιγοκλείνει δυο-τρεις φορές το στόμα, μα ήχος δε βγαίνει από τα χείλη της. Βάζει το χέρι στην τσέπη της, βγάζει ένα δαχτυλίδι, το κοιτά μια στιγμή, το φιλά κι έπειτα παίρνει το χέρι μου στο δικό της και το περνά στο μικρό μου δάχτυλο.

«Είναι...» ψελλίζω συγκινημένος. «Είναι—»

«Είναι του μπαμπά», με κόβει με φωνή τρεμάμενη, «τον ανάφερες και το θυμήθηκα. Μου είπε πως θέλει εσύ να το φορείς από τώρα κι ύστερα».

«Γιατί;» τη ρωτώ κι εγώ με χείλη τρεμάμενα κοιτώντας τον μενεξελή αμέθυστο στο δάχτυλό μου. «Γιατί δεν ήρθε να μου

το δώσει ο ίδιος; Δεν είναι καλά; Δεν μπορεί;» ρωτάω κοιτώντας την κατάματα.

Σφίγγει τα χείλη της. Κοιτάει έξω απ' το παράθυρο, τρεμοπαίζει νευρικά τα βλέφαρά της. Μα δε μιλάει. Τίποτα δε λέει. Σφαλισμένο στέκει το στόμα της.

«Δεν μπορεί;» τη ρωτάω ενώ τρέμουν πια και τα δικά μου χείλη. «Δεν μπορεί, μαμά;»

Nína

Δε νιώθω ούτε τα χέρια ούτε τα πόδια μου. Το κορμί μου μουδιασμένο είναι. Ευτυχώς. Ειδάλλως θα πονούσε αφόρητα. Το μυαλό μου προσώρως στη θέση του, έτσι νομίζω τουλάχιστον. Τα αυτιά μου σίγουρα ακούνε, χτυπήματα στα πατώματα από στρατιωτικά τακούνια, συρσίματα από κορμιά τσακισμένα, βόγκους και στεναγμούς φευγαλέους καθώς τα σέρνουν στον διάδρομο που υπάρχει μπρος απ' τα κελιά. Τα μάτια μου, δεν ξέρω για τα μάτια μου, τις πρώτες μέρες ήξερα, τότε ακόμη αντίκριζα φως.

Όταν οι Εγγλέζοι με πήραν απ' το σπίτι μου εκείνο το πρωί, με κουβάλησαν στο στρατόπεδο Wolseley, αυτό που βρίσκεται μετά την Πόρτα της Πάφου, πολύ κοντά στον Άγιο Δομέτιο. Με έριξαν σε ένα δωμάτιο με ένα τραπέζι, δυο καρέκλες κι έναν γυμνό γλόμπο που κρεμόταν απ' το ταβάνι αναμμένος διαρκώς γιατί το δωμάτιο δεν είχε παράθυρα. Ένα ολόκληρο εικοσιτετράωρο έμεινα εκεί, μόνο με λίγο νερό.

Τις πρώτες ώρες με τον άντρα που με έσερνε απ' τα μαλλιά, εκείνον που με είχε δει με τον Εγγλέζο ταγματάρχη στο μπαρ. Μια αγρίευε και χτυπούσε τη γροθιά του στο τραπέζι, μια με καλόπιανε δίνοντάς μου νερό, μερικές φορές μου μάτωσε τη μύτη με τα χαστούκια του, κι ύστερα, ο ίδιος μου έφερε βαμβάκι και παυσίπονο για να σταματήσω την αιμορραγία

και τον πόνο. Κάποια στιγμή έφυγε, μπήκε ένας άλλος, έπιασε να με ρωτάει ανάκατα, μια για τα παιχνίδια που μου άρεσαν όταν ήμουν μικρή και μια για την επίσκεψή μου στο «Ambassador» και την παρέα μου με τον ταγματάρχη, στις πρώτες ερωτήσεις απαντούσα, στις δεύτερες μόνο αρνήσεις ξεστόμιζα, αυτό γινόταν ώρες, μήτε θυμάμαι πόσες.

«Έτσι δε θα βγάλουμε άκρη με την πουτάνα», είπε κάποια στιγμή ανυπόμονα ο Άγγλος ασφαλίτης που με συνέλαβε, κάτι ψιθύρισε στο αυτί του άλλου, έφυγαν μαζί και μ' άφησαν μόνη.

Ούτε ένα λεπτό δεν πέρασε, και το κεφάλι μου έπεσε απάνω στο τραπέζι από μόνο του, τα βλέφαρά μου σφάλισαν και παραδόθηκα στον ύπνο, εκεί, έτσι όπως ήμουν, λερή και πεινασμένη, ευτυχώς δίπλα στο δωμάτιο υπήρχε ένα αποχωρητήριο, κι αυτό χωρίς παράθυρα, βρομερό και τρισάθλιο, μα μου έφτασε που βρήκα ένα μέρος να κάνω την ανάγκη μου.

Ήρθαν ύστερα από λίγο, με άρπαξαν απ' τον σβέρκο, με σήκωσαν όρθια και μου έδεσαν τα χέρια πισθάγκωνα με χειροπέδες. Με έβγαλαν σε ένα υπόστεγο, με έχωσαν σε ένα στρατιωτικό τζίπ που περίμενε και φύγαμε. Παράθυρα δεν υπήρχαν, μα απ' το τζάμι του οδηγού έβλεπα τους δρόμους της Λευκωσίας, τον κόσμο που περπατούσε αμέριμνος, τα μαγαζιά που άπλωναν τις πραμάτειες τους, μέχρι και μικρά παιδιά που είχαν βγει περίπατο έβλεπα. Περάσαμε την Πόρτα της Αμμοχώστου, ύστερα ανεβήκαμε πιο ψηλά, περάσαμε και τον προμαχώνα Φλάτρο, συνεχίσαμε να προχωράμε, κάποια στιγμή διέκρινα στα δεξιά το Καϊμακλί και τότε υποψιάστηκα πού πηγαίναμε. Δυστυχώς. Στην Ομορφίτα, στο καινούργιο δεσποτήριο που είχαν φτιάξει οι Άγγλοι αποικιοκράτες καταμεσήs στον τουρκικό μαχαλά, διαβόητο και αποκρουστικό, όσοι αγωνιστές είχαν περάσει τις πύλες του, έστω και για λίγες ώρες, μιλούσαν γι' αυτό με φρίκη.

Χωθήκαμε σε ένα περικλειστο προαύλιο, δυο μέτρα χτισμένο τείχος και ψηλά αγκαθωτό συρματοπλέγμα. Σκοπιές χτισμένες ψηλά και προβολείς, όταν κατεβήκαμε με άφησαν μισό λεπτό να περιεργαστώ τον χώρο, επίτηδες με άφησαν λίγο, απλώς για να καταλάβω πως από εκεί ούτε μονάχη μου υπήρχε περίπτωση να βγω ούτε άλλοι να με βγάλουν, ο μόνος τρόπος ήταν να συνεργαστώ μαζί τους.

Με έσπρωξαν με βια, περάσαμε μια πόρτα και μπήκαμε σ' ένα μακρόστενο κτίριο, χτισμένο με χοντρούς, ασοβάτιστους τσιμεντόλιθους. Προχωρήσαμε σε έναν στενό διάδρομο με σιδερένιες πόρτες δεξιά αριστερά του. Σταματήσαμε σε μια απ' αυτές, την άνοιξαν και με πέταξαν μέσα. Μια θυρίδα μισή παλάμη πλάτος κάτω απ' το ταβάνι, ένα κρεβάτι με μια στρατιωτική κουβέρτα και στη μια γωνία ένας κουβάς που έζεχε και μια βρύση με λεκάνη. Αυτό ήταν το κελί μου. Κι ήταν παλάτι μπρος σ' αυτό που θα ακολουθούσε.

Έμεινα εκεί δυο εβδομάδες, δεκαπέντε μέρες που τις μετρούσα κάθε ξημέρωμα που φώτιζε η θυρίδα απ' το φως της αυγής. Τότε μπορούσα ακόμη να το βλέπω, μπορούσα να μετρώ τις μέρες. Ερχόταν και μ' έπαιρναν δυο φορές, πρωί και σούρουπο. Με έσερναν σε μια αίθουσα μεγάλη, με έναν πάγκο γεμάτο αποκρουστικά εργαλεία που θύμιζαν γκαράζ και ένα μεγάλο λάστιχο με τη μια του άκρη χωμένη σε μια βρύση. Παραθύρι δεν υπήρχε, μόνο γλόμποι και προβολείς, το πάτωμα ήταν τσιμεντένιο κι είχε κλίση που οδηγούσε σε μια σχάρα εκεί που συναντιόταν το δάπεδο με τον τοίχο. Στη μέση υπήρχε μια μεταλλική καρέκλα βιδωμένη στο πάτωμα και παραπίσω ένα χοντρό σκοινί με θηλιά, περασμένο από μια τροχαλία στο ταβάνι. Εκείνη η αίθουσα έγινε η κόλασή μου. Εκεί μαρτύρησα για δεκαπέντε μέρες.

Αρχίνησαν με άγριες φωνές και χαστούκια. Τα βαριά χέρια αντικαταστάθηκαν σύντομα από λεπτό, πέτσινο βούρδου-

λα. Όσο αρνιόμουν να μιλήσω, όσο αρνιόμουν να παραδεχτώ και να ομολογήσω, όσο δεν έδινα ονόματα και διευθύνσεις, οι βασανισμοί χειροτέρευν. Χτυπήματα στα πέλματα με χοντρό ξύλο, βουτήγματα του κεφαλιού μέχρι ασφυξίας σε κουβά γεμάτο νερό, κρέμασμα απ' τη θηλιά της τριχιάς μέχρι να νομίσω πως θα εξαρθρωθούν οι ώμοι μου και θα ξεκολλήσουν απ' το κορμί μου, ηλεκτρικό ρεύμα στις θηλές και στα γεννητικά όργανα. Τα ήξερα όλα αυτά, τα είχα ακούσει από άλλους, μα ποτέ δεν πίστευα πως θα τα ζήσω η ίδια. Κι αν τα ζούσα, δεν πίστευα πως θα τ' άντεχα.

Κι όμως. Τ' άντεξα. Δεν ήταν μόνο πως δεν ήθελα να προδώσω τους φίλους και τους συναγωνιστές μου στην ΕΟΚΑ, τον Νίκο και τους άλλους. Ήξερα πως αν παραδεχόμουν την ενοχή μου θα γλίτωνα τους βασανισμούς, μα δύσκολα θα γλίτωνα την αγχόνη, το διάταγμα του Άγγλου Κυβερνήτη Χάρντινγκ ήταν σαφές, ο φόνος Βρετανού τιμωρούνταν με θανατική ποινή, έστω και ως απλή συνέργεια. Και δεν ήταν λόγια κι απειλές, την εννοούσαν. Τόσους και τόσους κρέμασαν στην αίθουσα της αγχόνης, μέχρι πριν λίγες μέρες για τον Μιχαλάκη αγωνιούσαμε, το είχαμε σχεδόν σίγουρο πως θα τον εκτελούσαν.

Ένα πρωί έπεσα κάτω λιπόθυμη, δίχως να παίρνω σχεδόν ανάσα, με τη γλώσσα έξω από το στόμα, με τα μάτια γυρισμένα ανάποδα. Τότε πίστεψα πως η ζωή μου τελείωσε, θα πέθαινα εκεί, απάνω στα γεμάτα αίμα, ούρα και εμέσματα τσιμέντα και θα με παράχωναν σε κάποιο λάκκο της αυλής. Κι όμως, να με λυπήθηκαν αποκλείεται βέβαια, μα ίσως τρώμαζαν, ίσως αποφάσισαν ν' αλλάξουν τακτική, ίσως απλώς κατάλαβαν πως νεκρή θα τους ήμουν άχρηστη, πάντως τα βασανιστήρια σταμάτησαν. Τα σωματικά, βέβαια.

Όλη τη μέρα με άφησαν ήσυχη στο κελί μου, μάλιστα κάποια στιγμή ήρθε κι ένας γιατρός και με εξέτασε. Την άλλη μέρα όμως, με πήραν σηκωτή, με κατέβασαν από μια σκάλα σε

ένα υπόγειο και με πέταξαν σ' ένα κελί που μόλις και με χωρούσε ξαπλωτή, χωρίς κρεβάτι, χωρίς κουβέρτα, χωρίς κουβιά για την ανάγκη μου, μόνο μια τρύπα στη γωνία που θα χρειαζόταν ψηλαφητά να τη βρω αν δε μύριζε σιχαμερά. Ο φακός που φώτισε για να τα δω όλα αυτά έφυγε μαζί με τους δυο άντρες που με έσυραν εκεί κάτω και το νέο κελί μου σκοτεινίασε. Από τότε δεν έχω αντικρίσει ξανά φως. Η σιδερένια πόρτα έχει ένα στενό άνοιγμα για να αφήνουν μέσα το τσίγκινο κουτί με την ξηρά τροφή που μας χορηγούν, λίγες γαλέτες και λίγες ελιές, πάντα τα ίδια μαζί με ένα μεταλλικό μαστραπά νερό.

Από τότε πέρασε μια βδομάδα, δύο, τρεις, αδύνατο να υπολογίσω, μέρα και νύχτα έγιναν ένα, θαρρώ πως με κλείσαν ζωντανή μέσα σε τάφο. Ζωντανή. Άραγε για πόσο ακόμη; Υπάρχουν στιγμές που κάθομαι απαθής κι ακίνητη σαν τυφλοπόντικας στην τρύπα του, υπάρχουν στιγμές που τρέμω σαν το ψάρι έξω απ' το νερό, υπάρχουν στιγμές που ματώνω τις χούφτες μου με τα νύχια μου μόνο και μόνο για να νιώσω ζωντανή κι υπάρχουν στιγμές που όλο το κορμί μου πονάει αφόρητα, κάθε ξεγδαρμένο εκατοστό του, κάθε πληγιασμένο σημείο του.

Τις τελευταίες μέρες, νιώθω ένα μούδιασμα ν' απλώνεται απ' τα νύχια μέχρι την κορφή του κεφαλιού μου, ευεργετικό το πίστεψα στην αρχή, μια αντίδραση του σώματος ν' αντέξει τον πόνο και τις αποκρουστικές συνθήκες, το τραχύ πάτωμα, τη βρομερή τρύπα, τους γλιτσιασμένους τοίχους που έχουν πιάσει μούχλα απ' την υγρασία. Μα όσο οι ώρες περνάνε, η παραλυσία απλώνεται ολοένα και περισσότερο, αρχίνησε απ' τους αστραγάλους και τους καρπούς, έχει πια προχωρήσει, στα γόνατα, στους αγκώνες, στα λαγόνια, στους ώμους. Να σηκωθώ, έστω λίγο όρθια να σηκωθώ πια δεν μπορώ, δε με βαστούν τα πόδια μου, ακόμη και να μπουσουλίσω δυσκολεύομαι.

Δεν είναι μόνο τα χέρια και τα πόδια μου που αγκύλωσαν και μούδιασαν, φύρανε κι η ανάσα μου, κλεισούρα κι υγρασία τη σκάρτεψαν, το στήθος μου πονάει και γδέρνεται κάθε φορά που ανασαίνω, βήχας με πιάνει και νιώθω να βγάνω τα μέσα έξω, το στόμα μου γεμίζει πικρό σάλιο λες και μου ανέβηκε η χολή στο στόμα.

Μέχρι πριν λίγο που πρώτη φορά ένωσα το σάλιο μου γλυκερό και γλοιώδες. Έβγαλα τη γλώσσα μου, τη σκούπισα με το χέρι κι έφερα την παλάμη στη μύτη μου. Τότε κατάλαβα.

Πως βαδίζω κι εγώ στα χνάρια του πατέρα. Γιατί δεν είναι σάλιο πια, δεν είναι χολή.

Είναι αίμα.

*Το βράδυ του Σαββάτου διαβαίνει εφιαλτικά
στο υπόγειο του σχολείου. Γύρω μου μανάδες
αποκαμωμένες και παιδιά τρεμάμενα. Τη νυχτερινή
σιγαλιά σπάνε μόνο οι εκρήξεις απ' τα τουρκικά κανόνια
που βροντούν στις ακτές της Κερύνειας. Με το πρώτο φως
σηκώνομαι, ανεβαίνω την παλιά σκάλα και βγαίνω
στο προαύλιο, ν' αγναντέψω προς τη μεριά της θάλασσας.
Μάτια γουρλωμένα από φόβο με κοιτούν σαν επιστρέφω.
«Είναι παντού... Οι Τούρτζοι είναι παντού...» ψελλίζω
κι αγκαλιάζω σφιχτά τη Φιλίτσα μου. «Έχουν γεμίσει όλο
τον γιαλό...»*

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ '74. Το καλοκαίρι των νεκρών, των χιλιάδων
αγνοουμένων. Τότε που ο Τούρκος εισβολέας πατά την Κύπρο και
την πνίγει στο αίμα. Από τη μαρτυρική Κερύνεια μέχρι την Αμ-
μόχωστο κι απ' τη βομβαρδισμένη Λευκωσία μέχρι τη Μόρφου.

Είναι το καλοκαίρι της Ευγενίας, που βασανίστηκε και μαρ-
τύρησε όπως χιλιάδες Κύπριες γυναίκες. Της Μαρίτσας, που
απόμεινε με μια άδεια, ορφανεμένη αγκαλιά. Του Βαγορή και
της Φιλίτσας, που λιώνουν καρτερώντας μέρα νύχτα έναν πα-
τέρα. Του Νίκου, του Ανδρέα και του Μάρκου, που πολέμησαν
μονάχοι, παρατημένοι, προδομένοι, άντρες που έγιναν εικόνες
ξέθωρες μπρος σε μαυροφορεμένα κορμιά.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΜΕΡΟΣ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΙΛΟΓΙΑΣ.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ. ΣΤΗΣ 30887